

Nr 464

Av herr **Antonsson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Statens lånefond för universitetsstudier.*

(Lika lydande med motion nr 418 i Första kammaren)

Ur statens lånefond för universitetsstudier utdelas räntefria studielån »till underlättande av studiemöjligheterna för obemedlade eller mindre bemedlade studerande med utpräglad studiebegåvning» vid landets universitet och högskolor. Lånen utgår normalt med 2 500 kronor per år. Dock kan, när särskilda omständigheter föreligger, ett årligt maximibelopp av 3 500 kronor beviljas. För budgetåren 1958/59, 1959/60 och 1960/61 har till denna fond anvisats respektive 7 milj., 8 milj. och 10,6 milj. kronor i investeringsanslag. För utdelning av lån har dock något större summor varit disponibla på grund av att till fonden influtit amorteringsbelopp vilka gjorts tillgängliga för ny utlåning. För innevarande budgetår har således för utdelning disponerats totalt 12,6 milj. kronor.

I årets statsverksproposition har under åttonde huvudtiteln äskats en anslagshöjning med 3 milj. kronor. Härtill kommer att 1,65 milj. kronor torde kunna tagas i anspråk av till fonden inflytande medel. Vid ett bifall till propositionen skulle sammanlagt 15,25 milj. kronor kunna stå till förfogande för utdelning av räntefria lån.

Departementschefen har på denna punkt följt garantilånenämndens petitaäskande med det undantaget att han inte velat föreslå en höjning av det normala maximibeloppet till 3 000 kronor, vilket garantilånenämnden begärt. Nämnden har begärt att ifrågavarande investeringsanslag uppföres med 16,6 miljoner kronor. Nämnden är emellertid icke enig. Ledamoten Abrahamsson har under hänvisning till statsstipendienämndernas yrkande om en återhämtning av den betydande eftersläpning, som drabbat den räntefria studiekrediten vid den successiva utbyggnaden av det studiesociala stödet, hemställt om ett investeringsanslag av 20 348 000 kronor.

Det måste framhållas att den summa, som garantilånenämndens majoritet ansett erforderlig, inte kan vara tillräcklig om syftet med den studiesociala stödformen räntefria lån skall kunna uppnås. Frånsett höjningen av maximibeloppet innebär nämligen garantilånenämndens

äskande endast en till följd av det ökande studentantalet automatisk uppräkningsprinciper som anslaget för det nu löpande budgetåret är beräknat efter. Denna beräkningsprincip avsåg emellertid endast att återställa den relation — 7,5 % — som rådde mellan andelen nya lån i förhållande till antalet aktivt studerande läsåret 1956/57 och som under budgetåren 1957/58—1959/60 var väsentligt lägre.

Syftet med den räntefria stödformen måste anses vara att utjämna de tröskeeffekter som uppstår mellan de studerande som kan erhålla de statliga naturastipendierna och de som inte kan detta. Räntefria lån är ett mindre omfattande studiesocialt stöd, som måste kunna utsträckas även till dem som inte helt uppfyller de ekonomiska behörighetskrav som nu gäller för den större studiesociala stödformen, naturastipendium.

Man kan inte i detta sammanhang blunda för att de studerandes föräldrars taxerade inkomst inte är en rättvis mätare på det behov av studiesocialt stöd som de studerande kan ha. Inte heller kan det anses rättvist att den studerande, vilkens föräldrars inkomst faller under ett visst inkomststreck, skall medges möjlighet till både stipendium och räntefritt lån medan en annan studerande, som råkar ha föräldrar vilkas inkomst ligger just över samma inkomststreck, skall undandragas möjligheten att erhålla ens räntefritt lån.

Av det sagda framgår att anslaget till räntefria lån måste ses i relation till den andra och större studiesociala stödformen, naturastipendium, om systemet skall kunna verka rättvist och vara rätt balanserat. Den beräkningsmetod som i statsverkspropositionen användes saknar varje studiesocial motivering.

Om man beräknar anslagen till räntefria lån i procent av anslagen till naturastipendier under åren 1953/54—1960/61 kommer man fram till följande sifferserie: 380, 230, 200, 157, 101, 85, 83, 71. Anslagen till räntefria lån har således blivit föremål för en fortgående och mycket markant eftersläpning i förhållande till naturastipendieanslagen. De senaste åren har det varit betydligt svårare för de studerande att erhålla räntefritt lån än naturastipendium, vilket är ett orimligt förhållande.

Detta förhållande skulle ytterligare markeras under det kommande budgetåret om departementschefens förslag bifalles av riksdagen. De i så fall tillgängliga medlen för utdelande av räntefria lån (15,25 milj. kronor) utgör nämligen endast 68 procent av det föreslagna anslaget till naturastipendier (22,4 milj. kronor).

De räntefria lånens ringa antal framgår också vid en annan jämförelse. Garantilånenämndens äskande innebär att 6 750 räntefria lån skulle stå till förfogande för 38 000 studerande. Procentuellt innebär

detta att 17,7 procent av de studerande har möjlighet att erhålla räntefria lån, medan anslaget till naturastipendier är beräknat så att 47 procent av varje nyinskriven årgång studerande skall kunna få stipendium. De lånebeviljande myndigheterna, statsstipendienämnderna, kan inte med nuvarande ringa anslag till räntefria lån uppfylla gällande författningars stadganden av vilka det vid en jämförelse framgår att räntefria lån skall utdelas efter mildare behörighetskrav än naturastipendier. Statsstipendienämnderna har också för kommande budgetår ingett äskanden till garantilånenämnden, som sammantaget slutar på ett belopp om 32 422 000 kronor.

Enligt vår mening föreligger således starka skäl för en höjning av investeringsanslaget till räntefria lån. I första hand bör därvid garantilånenämndens förslag om en höjning av det normala maximibeloppet till 3 000 kronor bifallas av riksdagen. Denna höjning innebär endast en kompensation för den penningvärdeförsämring som skett sedan 1953/54. Omräknat i 1960 års penningvärde motsvarar 2 500 kronor i dagens läge 3 050 kronor. Det måste betecknas som synnerligen olyckligt att det studiesociala stödet skall få urholkas av ett fallande penningvärde. Dessutom skulle som garantilånenämnden påpekar höjningen innebära en avsevärd lättnad i statsstipendienämndernas administrativa arbete därigenom att antalet dubbla lånebeslut skulle minska. Ansökningsförfarandet för garantilån och räntefria lån är nämligen detsamma och det belopp som inte kan beviljas i form av räntefritt lån beviljas som garantilån. Låneansökningar upp till 3 000 kronor är mycket vanliga, och i alla sådana fall måste nu två lånebeslut fattas.

I förhållande till departementschefens förslag kräver en höjning av maximibeloppet att anslaget höjs med 3 milj. kronor till 16,6 milj. kronor.

Vidare vill vi föreslå en total anslagshöjning till den räntefria lånefonden och anknyter därvid till reservationen i garantilånenämnden.

En återhämtning av den betydande eftersläpning, som drabbat de räntefria lånen såsom studiesocial stödform, måste anses vara mycket angelägen.

En lämplig första etapp är att anslaget för nästa budgetår beräknas enligt följande: Fortsatta lån beviljas i oförändrad omfattning, d. v. s. till ca 70 procent av antalet låntagare innevarande budgetår samt att nya lån beviljas till 47 procent av de läsåret 1961/62 beräknade antalet nyinskrivna studerande. Riktpunkten är härvidlag att det åtminstone inte skall vara *svårare* att få räntefritt lån än naturastipendium. Beräkningsmetoden, som grundar sig på garantilånenämndens uppskattning av genomsnittligt lånebelopp samt garantilånenämndens beräkning av antalet nya stipendier, ger som resultat:

Fortsatta lån: $3\,900 \times 2\,660 = 10\,374\,000$ Nya lån: $4\,370 \times 2\,660 = 11\,624\,200$

Summa 21 998 200

Med avdrag för beräknad behållning på fonden blir anslagsbehovet för budgetåret 1961/62 20 348 000 kronor.

Under hänvisning till ovanstående vill vi därför hemställa,

att riksdagen måtte i investeringsanslag till Statens lånefond för universitetsstudier anvisa ett belopp av 20 348 000 kronor möjliggörande dels att ett maximalt lånebelopp av 3 000 kronor i normala fall skall kunna medges och dels att 47 procent av det beräknade antalet nyinskrivna studerande vid universiteten och högskolorna läsåret 1961/62 skall kunna erhålla räntefria lån.

Stockholm den 26 januari 1961

Johannes Antonsson

Jan-Ivan Nilsson
i Tvärålund

Lennart Mattsson

Karl Gust. H. Boo